

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Кафедра комп'ютерних наук
Секція інформаційно-комунікаційних технологій

Пояснювальна записка

до курсової роботи

з дисципліни

«Програмування»

Викладач

Прокопенко В.М

Студент

Іващенко Н.Ю

Група

КН-42/2

Варіант

Варіант №1

Зміст

1. ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ	3
2. ТЕОРЕТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ З ТЕМИ	4
3. ОПИС СТРУКТУРИ ДАНИХ ТА ВИМОГ ДО НИХ	5
4. АЛГОРИТМ РОБОТИ ПРОГРАМИ.....	8
5. ОПИС ФУНКЦІЇ КОРИСТУВАЧА.....	9
6. ОПИС ФАЙЛІВ ТА ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ.....	11
7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ БІБЛІОТЕК.....	12
8. ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ РОБОТИ З ПРОГРАМОЮ.....	13
8.1 НЕОБХІДНІ РЕСУРСИ ДЛЯ ЗАПУСКУ ПРОГРАМИ	13
8.2 ЩО НЕОБХІДНО ДЛЯ ЗАПУСКУ ПРОГРАМИ.....	13
8.3 ЯК ВІДПОВІДАТИ НА ЗАПИТИ ПРОГРАМИ?.....	14
8.4 ПЕРЕВІРКА ТА ВІДЛОВЛЮВАННЯ ПОМИЛОК	14
9 ПРИКЛАД ТЕСТУВАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТ РОБОТИ ПРОГРАМИ	15
10 ГРАФІКИ	17
11 ВИСНОВКИ.....	18
12 СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	19

1. Постановка задачі

Варіант 1

Описати масив структур із трьох елементів. Кожна структура об'єднує дані для одного варіанта розрахунку. Необхідно для кожного варіанта на відрізку часу від 0 до T із кроком Δt побудувати графік зміни потужності N_1 , що витрачається на розбризкування рідини осесиметричним розбризкувачем (Рисунок 1. 1) [2].

$$N_1 = \frac{2}{3} \frac{\pi \rho \Omega_1^2 f_{\text{отв}} \cdot \mu R_1^3}{g \Delta S} \cdot \sqrt{(\Omega_1^2 R_1^2 + 2 g H)^3},$$

де ρ – густина рідини;

Ω_1 – кутова швидкість обертання оболонки;

$f_{\text{отв}}$ – площа одного отвору;

R_1 – радіус оболонки;

μ – коефіцієнт добутку;

ΔS – площа перфорованої поверхні розбризкувача, віднесена до 1 отвору витікання;

g – прискорення вільного падіння;

11

H – напір рідини.

Параметри Ω_1 і H змінюються в часі t :

$$\Omega_1 = \Omega_{10} (1 + \alpha \cdot \cos \frac{2\pi}{T} t),$$

де Ω_{10} , α – константи, $\alpha \in [0, 1]$;

$$H = \begin{cases} h_0(1 + \beta) & \text{для } t \in [0, \frac{T}{4}] \text{ і } t \in [\frac{T}{2}, \frac{3T}{4}], \\ h_0(1 - \beta) & \text{для } t \in [\frac{T}{4}, \frac{T}{2}] \text{ і } t \in [\frac{3T}{4}, T], \end{cases}$$

Де h_0, β – константи, $\beta \in [0, 1]$.

Вхідні дані зчитуються з файла. Передбачити перевірку умови $\alpha \in [0, 1]$ і $\beta \in [0, 1]$ при введенні.

Результати обчислень занести до іншого файла. Передбачити окремі функції для обчислень Ω_1 і H .

Вхідні дані:

1. а) $\rho = 1000 \frac{\text{кг}}{\text{м}^3}$; $h_0 = 0,3$; $\beta = 0,3$; $\alpha = 0,4$; $T = 500\text{с}$;

$\Delta t = 25\text{с}$; $\Omega_{10} = 100 \frac{\text{рад}}{\text{с}}$; $\Delta S = 1 \cdot 10^{-4} \text{м}^2$; $\mu = 0,65$; $g = 9,81 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}$

б) $f_{\text{отв}} = 1 \cdot 10^{-6} \text{м}^2$. $R_1 = 0,15 \text{м}$.

2. $f_{\text{отв}} = 1,1 \cdot 10^{-6} \text{м}^2$. $R_1 = 0,2 \text{м}$. Решта даних – див. пункт

1 а.

3. $f_{\text{отв}} = 1,2 \cdot 10^{-6} \text{м}^2$. $R_1 = 0,25 \text{м}$. Решта даних – див. пункт

1 а.

Рисунок 1. 1 - Постановка задачі

2. Теоретичний матеріал з теми

C++ — це мова системного та об'єктно-орієнтованого програмування, що поєднує високу швидкодію з гнучкими можливостями проєктування. Вона дозволяє працювати як на низькому рівні з пам'яттю та ресурсами, так і створювати складні абстракції, моделі, алгоритми та великі програмні системи. C++ застосовується там, де потрібна ефективність, контроль і масштабованість: в ігровій індустрії, вбудованих системах, фінансових розрахунках, розробці драйверів та інженерному програмуванні [3].

Основні визначення, що використовувалися в програмі

- Структура `Variant` — це агрегований тип даних, який використовується для зберігання параметрів одного варіанта вхідних даних.
- `Omega1(t)` — функція, що обчислює миттєву кутову швидкість за допомогою гармонічної модифікації.
- `H_t(t)` — функція, що визначає висоту в залежності від часу на основі кусочно-заданої функції.
- `N1(t)` — функція, що обчислює потужність у певний момент часу на основі вхідних параметрів варіанта.
- Константа `g = 9.81` — прискорення вільного падіння.

Функції:

- `cos(x)` — обчислює косинус (використовується в `Omega1`).
- `pow(x, y)` — підносить `x` до степеня `y`.
- `isnan(x)` — перевіряє, чи є результат обчислення невизначеним (NaN).
- `std::fixed + std::setprecision(n)` — встановлює формат виводу з фіксованою кількістю знаків після коми.
- Оператори вводу/виводу (`>>`, `<<`) — використовуються для зчитування/виведення даних у потоки.

3. Опис структури даних та вимог до них

Таблиця опису структури даних(Таблиця 3. 1).

Ім'я параметра у формулі	Змінна у програмі	Тип змінної	Призначення
ρ (густина)	rho	double	Вхідний параметр, густина рідини в системі. (зчитується з файлу input.txt)
h_0 (початкова висота)	h0	double	Вхідний параметр, базова висота струменя. (зчитується з файлу input.txt)
β (амплітуда коливань висоти)	beta	double	Вхідний параметр, визначає зміну висоти в часі. (зчитується з файлу input.txt)
μ (коефіцієнт витрати)	mu	double	Вхідний параметр, впливає на витрату. (зчитується з файлу input.txt)
a	a	double	Вхідний параметр, коефіцієнт площі чи масштабу (зчитується з файлу input.txt).
S (площа поперечного перерізу)	S	double	Вхідний параметр, площа отвора або труби (зчитується з файлу input.txt).
T (період)	T	double	Вхідний параметр, повний період коливань. (зчитується з файлу input.txt)

Продовження таблиці 3.1

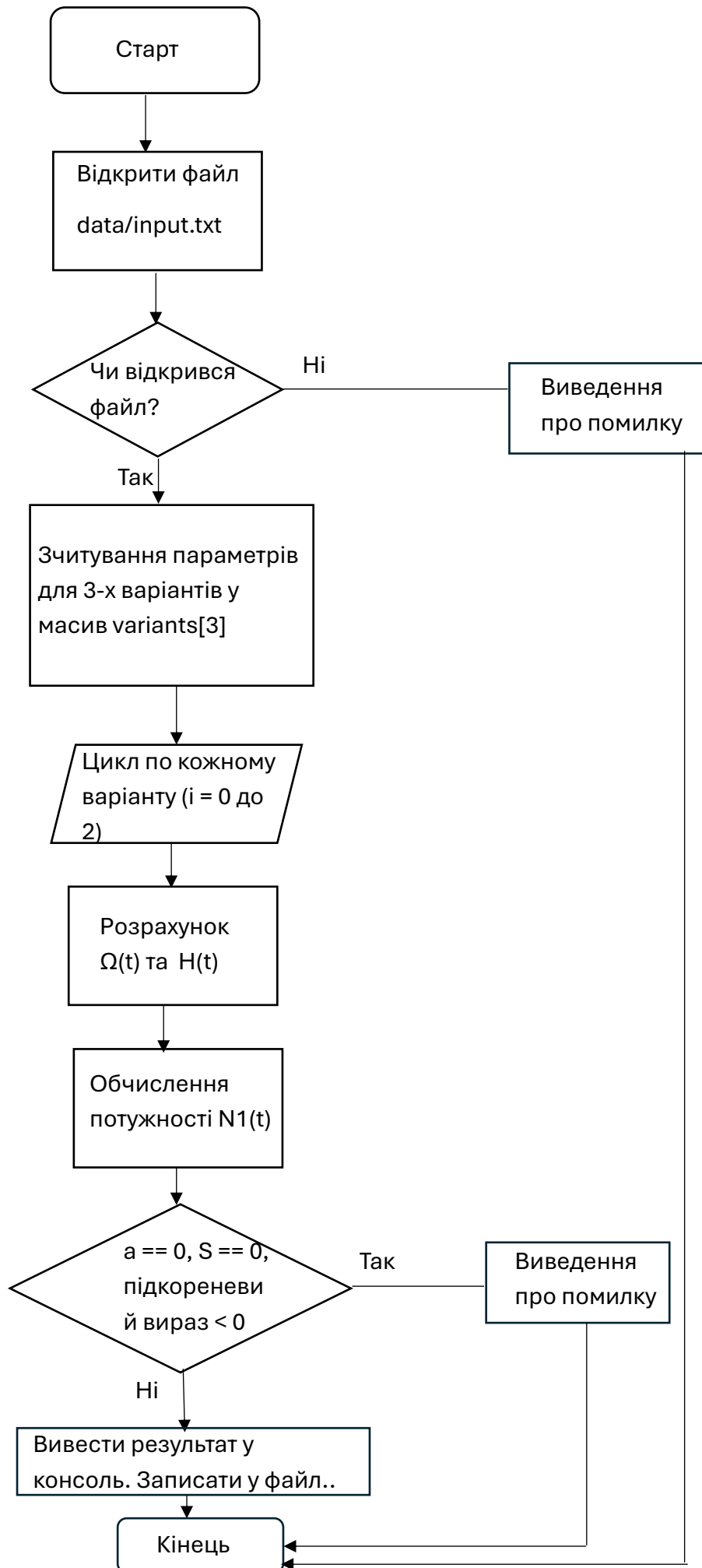
Δ (крок зміни часу)	Delta	double	Вхідний параметр, використовується для дискретизації часу. (зчитується з файлу input.txt)
Ω_0 (середня кутова швидкість)	Omega0	double	Вхідний параметр, базове значення кутової швидкості. (зчитується з файлу input.txt)
α (амплітуда кутової швидкості)	alpha	double	Вхідний параметр, визначає зміну кутової швидкості. (зчитується з файлу input.txt)
f_вих (вихідна площа)	f_vyh	double	Вхідний параметр, площа вихідного отвору. (зчитується з файлу input.txt)
R	R	double	Вхідний параметр, геометричний розмір. (зчитується з файлу input.txt)
R ₁	R1	double	Вхідний параметр, геометричний розмір, використовується в розрахунках. (зчитується з файлу input.txt)
g (прискорення вільного падіння)	g	const double	Константа, гравітаційне прискорення (9.81 м/с ²).

Продовження таблиці 3.1

t	t	double	Змінна циклу, час, у якому відбувається обчислення. (записується у файл output.txt)
H(t)	H (через H_t)	double	Проміжна змінна, визначає висоту струменя у момент часу.
$\Omega(t)$	omega (через Omega1)	double	Проміжна змінна, кутова швидкість у момент часу.
N ₁ (t)	n1	double	Результат, значення потужності на момент часу t. (записується у файл output.txt)

Таблиця 3. 1 - Опис структури даних

4. Алгоритм роботи програми

5. Опис функції користувача

У процесі виконання курсової роботи було реалізовано декілька користувацьких функцій, призначених для обчислення фізичних параметрів на основі вхідних даних. Нижче подано опис кожної функції, її призначення, а також перелік вхідних і вихідних параметрів.

1. `double Omega1(double t, double Omega0, double alpha, double T)`

Призначення:

Обчислює миттєве значення кутової швидкості обертання тіла в момент часу t за заданим законом коливань.

Вхідні параметри:

- `t (double)` — поточний момент часу, с.
- `Omega0 (double)` — середнє значення кутової швидкості, рад/с.
- `alpha (double)` — амплітуда відносного коливання кутової швидкості.
- `T (double)` — період коливань, с.

Вихідні дані:

- Кутова швидкість `Omega1(t) (double)` у момент часу t , рад/с.

2. `double H_t(double t, double h0, double beta, double T)`

Призначення:

Обчислює висоту рідини або рівня в певний момент часу t відповідно до трифазного коливального процесу.

Вхідні параметри:

- `t (double)` — поточний момент часу, с.
- `h0 (double)` — середня висота рідини, м.
- `beta (double)` — відносна амплітуда коливань висоти.
- `T (double)` — період коливань, с.

Вихідні дані:

- Висота `H(t) (double)` у момент часу t , м.

3. double N1(double t, const Variant& v, double g = 9.81)

Призначення:

Обчислює потужність N1 у момент часу t на основі фізичних параметрів конструкції та динаміки процесу.

Вхідні параметри:

- t (double) — момент часу, с.
- v (Variant) — структура з параметрами варіанту:
- ho (double) — середня висота рідин, м
- h0, beta, mu, a, S, T, Delta, Omega0, alpha, f_vyh, R, R1 (double) — фізичні та геометричні параметри, детальніше описані в розділі вхідних даних.
- g (double) — прискорення вільного падіння, м/с^2 (за замовчуванням — 9.81).

Вихідні дані:

- Потужність N1(t) (double) у ватах. У разі помилки (наприклад, недопустимі значення) повертає NaN і виводить повідомлення про помилку.

6. Опис файлів та їх призначення

1. main.cpp

Призначення:

Основний програмний файл, що містить:

- оголошення структури Variant для зберігання вхідних параметрів;
- реалізацію користувацьких функцій (Ω_1 , H_t , N_1);
- зчитування вхідних даних з файлу;
- обчислення потужності у задані моменти часу;
- виведення результатів у консоль та у вихідний файл.

Цей файл є головним модулем програми, з якого починається виконання.

2. input.txt

Призначення:

Вхідний текстовий файл, у якому зберігаються вхідні параметри для розрахунку трьох варіантів задачі. Кожен рядок містить набір параметрів, що відповідає одному варіанту, у наступному порядку

ρ h_0 β μ a S T Δ Ω_0 α f_{vyh} R R_1

3. output.txt

Призначення:

Вихідний текстовий файл, у який записуються результати обчислень потужності N_1 для кожного варіанта в задані моменти часу t . Результати подаються у форматі:

=== Variant N ===

$t = \dots$ c, $N_1 = \dots$ watt

У разі помилкових обчислень (наприклад, ділення на нуль або корінь з від'ємного числа), виводиться повідомлення error (NaN).

7. Список використаних бібліотек

1. <iostream>

Призначення:

Забезпечує введення/виведення даних через консоль за допомогою об'єктів `std::cin`, `std::cout`, `std::cerr` [3].

2. <fstream>

Призначення:

Надає засоби для роботи з файлами. У даній програмі використовується для:

- зчитування вхідних даних з файлу (`std::ifstream`),
- запису результатів у вихідний файл (`std::ofstream`) [3]

3. <cmath>

Призначення:

Містить математичні функції. У програмі використовуються:

- `cos()` — обчислення косинуса,
- `pow()` — піднесення до степеня,
- `sqrt()` (опосередковано через `pow(..., 1.5)`),
- `M_PI` — математична константа π (якщо не визначена, задається вручну)

[3].

4. <vector>

Призначення:

Надає можливість використовувати динамічні масиви. У програмі застосовується для зберігання кількох варіантів вхідних даних (`std::vector<Variant>`) [1].

5. <iomanip>

Призначення:

Забезпечує форматований вивід чисел. Використовується для встановлення кількості знаків після коми (`std::setprecision`) і фіксованого формату виводу (`std::fixed`) [1].

8. Інструкція для роботи з програмою

8.1 Необхідні ресурси для запуску програми

Файл з вхідними даними data/input.txt

Має містити 3 варіанти вхідних даних у форматі (1 рядок = 1 варіант).

rho h0 beta mu a S T Delta Omega0 alpha f_vyh R R1 (1 варіант)

rho h0 beta mu a S T Delta Omega0 alpha f_vyh R R1 (2 варіант)

rho h0 beta mu a S T Delta Omega0 alpha f_vyh R R1 (3 варіант)

Приклад:

1000 0.3 0.3 0.4 3 0.4 500 25 314.159 0.1 1.1e-5 0.15 0.1 (1 варіант)

1050 0.25 0.2 0.3 2.5 0.3 500 25 345.575 0.15 1.0e-5 0.2 0.15 (2 варіант)

1100 0.2 0.1 0.25 2.2 0.25 500 25 376.991 0.2 0.9e-5 0.25 0.2 (3 варіант)

Середовище компіляції: будь-який компілятор C++ з підтримкою C++11 і вище(наприклад наприклад: g++, clang++, або IDE Clion, Visual Studio).

8.2 Що необхідно для запуску програми.

Якщо це IDE:

- Visual Studio: Відкрити головний файл проекту Main.cpp у Visual Studio. Натиснути CTRL + F5. Результати обчислень перевірити на екрані консолі, та у файлі output.txt.

- Clion: Відкрити головний файл проекту Main.cpp у Clion. Натиснути SHIFT + F10. Результати обчислень перевірити на екрані консолі, та у файлі output.txt.

Якщо це термінал/файловий менеджер:

На лінукс:

- Відкрити термінал (зазвичай комбінація клавіш CTRL + T)
- Ввести команду sudo nano /data/input.txt
- Ввести валідні дані (числові значення) згідно заданого порядку (1 рядок = 1 варіант, кожна змінна розділена пробілом)
- Натиснути Ctrl + O для збереження змін у файлі
- Натиснути Ctrl + X для виходу з файлу

- Скомпілювати програму `g++ main.cpp -o run`, та запустити `./run`

На Windows:

- Через стандартний файловий менеджер перейти до директорії `data/input.txt`
- Відкрити файл `input.txt` через додаток “Блокнот”
- Ввести валідні дані (числові значення) згідно заданого порядку (1 рядок = 1 варіант, кожна змінна розділена пробілом)
- Зберегти зміни натиснувши `CTRL + S`. Вийти з блокноту
- Відкривши термінал, скомпілювати програму завдяки команді `g++ main.cpp -o run`
- Запустити програму за допомогою команди `./run`

8.3 Як відповідати на запити програми?

Програма сама не просить у користувача вводити дані з клавіатури — всі запити читаються з `input.txt`. Проте потрібно:

- Впевнитися, що всі параметри є і валідні (числові значення).
- Перевірити, що значення параметрів не призводять до математичних помилок (наприклад: ділення на нуль, від’ємний підкореневий вираз).

8.4 Перевірка та відловлювання помилок

Програма виконує такі перевірки:

- Якщо параметри призводять до `base < 0`, або `a == 0`, або `S == 0` — обчислення не виконується, виводиться `error (NaN)`:

```
if (base < 0 || v.a == 0 || v.S == 0) {
    std::cerr << «Error when t = « << t << «: invalid values
(base < 0 or / 0)\n»;
    return NAN;
}
```

- Такі помилки виводяться у консоль та у файл `output.txt`.

9 Приклад тестування та результат роботи програми

Вхідні дані(input.txt):

1000 0.3 0.3 0.4 3 0.4 500 25 314.159 0.1 1.1e-5 0.15 0.1

1050 0.25 0.2 0.3 2.5 0.3 500 25 345.575 0.15 1.0e-5 0.2 0.15

1100 0.2 0.1 0.25 2.2 0.25 500 25 376.991 0.2 0.9e-5 0.25 0.2

Результат роботи програми(консоль, Рисунок 9. 1):

```
=== Variant 1 ===
t = 0.00000 c, N1 = 128966.07530 watt
t = 25.00000 c, N1 = 126133.17077 watt
t = 50.00000 c, N1 = 118192.76576 watt
t = 75.00000 c, N1 = 106626.91089 watt
t = 100.00000 c, N1 = 93362.54842 watt
t = 125.00000 c, N1 = 80024.84902 watt
t = 150.00000 c, N1 = 68440.66159 watt
t = 175.00000 c, N1 = 59180.85460 watt
t = 200.00000 c, N1 = 52570.74212 watt
t = 225.00000 c, N1 = 48648.35401 watt
t = 250.00000 c, N1 = 47352.47540 watt
t = 275.00000 c, N1 = 48648.35401 watt
t = 300.00000 c, N1 = 52570.74212 watt
t = 325.00000 c, N1 = 59180.85460 watt
t = 350.00000 c, N1 = 68440.66159 watt
t = 375.00000 c, N1 = 79811.45459 watt
t = 400.00000 c, N1 = 92894.83271 watt
t = 425.00000 c, N1 = 106120.29059 watt
t = 450.00000 c, N1 = 117653.77756 watt
t = 475.00000 c, N1 = 125572.69054 watt
t = 500.00000 c, N1 = 128398.05906 watt

=== Variant 2 ===
t = 0.00000 c, N1 = 2360209.69227 watt
t = 25.00000 c, N1 = 2285901.45822 watt
t = 50.00000 c, N1 = 2080788.80659 watt
t = 75.00000 c, N1 = 1790880.48986 watt
t = 100.00000 c, N1 = 1472568.53880 watt
t = 125.00000 c, N1 = 1173738.49173 watt
t = 150.00000 c, N1 = 926037.96644 watt
t = 175.00000 c, N1 = 740263.95687 watt
t = 200.00000 c, N1 = 615169.85511 watt
t = 225.00000 c, N1 = 544212.34712 watt
t = 250.00000 c, N1 = 521340.81639 watt
t = 275.00000 c, N1 = 544212.34712 watt
t = 300.00000 c, N1 = 615169.85511 watt
t = 325.00000 c, N1 = 740263.95687 watt
t = 350.00000 c, N1 = 926037.96644 watt
t = 375.00000 c, N1 = 1173096.93830 watt
t = 400.00000 c, N1 = 1471098.58995 watt
t = 425.00000 c, N1 = 1789227.27820 watt
t = 450.00000 c, N1 = 2078979.76773 watt
t = 475.00000 c, N1 = 2283987.38264 watt
t = 500.00000 c, N1 = 2358258.50297 watt

=== Variant 3 ===
t = 0.00000 c, N1 = 22340129.21087 watt
t = 25.00000 c, N1 = 21443983.89905 watt
t = 50.00000 c, N1 = 19004900.85678 watt
t = 75.00000 c, N1 = 15652383.59456 watt
t = 100.00000 c, N1 = 12119792.37458 watt
t = 125.00000 c, N1 = 8980190.61456 watt
t = 150.00000 c, N1 = 6528538.65460 watt
t = 175.00000 c, N1 = 4806693.46932 watt
t = 200.00000 c, N1 = 3717108.43946 watt
t = 225.00000 c, N1 = 3128815.47998 watt
t = 250.00000 c, N1 = 2944341.62949 watt
t = 275.00000 c, N1 = 3128815.47998 watt
t = 300.00000 c, N1 = 3717108.43946 watt
t = 325.00000 c, N1 = 4806693.46932 watt
t = 350.00000 c, N1 = 6528538.65460 watt
t = 375.00000 c, N1 = 8979261.48410 watt
t = 400.00000 c, N1 = 12117567.88904 watt
t = 425.00000 c, N1 = 15649790.05166 watt
t = 450.00000 c, N1 = 19001986.96584 watt
t = 475.00000 c, N1 = 21440851.02929 watt
t = 500.00000 c, N1 = 22336918.41903 watt
```

Рисунок 9. 1 - Результат роботи програми(при валідних даних)

1000	0.3	0.3	0.4	3	0.4	500	25	314.159	0.1	1.1e-5	0.15	0.1
1050	0.25	0.2	0.3	2.5	0.3	500	25	345.575	0.15	1.0e-5	0.2	0.15
text	0.2	txe	0.25	2.2	text	500	25	tex	tx	0.9e-5	0.25	0.2

[illegible]

16

10 Графіки

Нижче представлений графік відображаючий різницю розрахунків для трьох різних варіантів (Зелений = 3 варіант, Жовтий = 2 варіант, Помаранчевий = 1 варіант).

Вхідні дані:

1000 0.3 0.3 0.4 3 0.4 500 25 314.159 0.1 1.1e-5 0.15 0.1

1050 0.25 0.2 0.3 2.5 0.3 500 25 345.575 0.15 1.0e-5 0.2 0.15

1100 0.2 0.1 0.25 2.2 0.25 500 25 376.991 0.2 0.9e-5 0.25 0.2

Графік(Рисунок 10. 1):

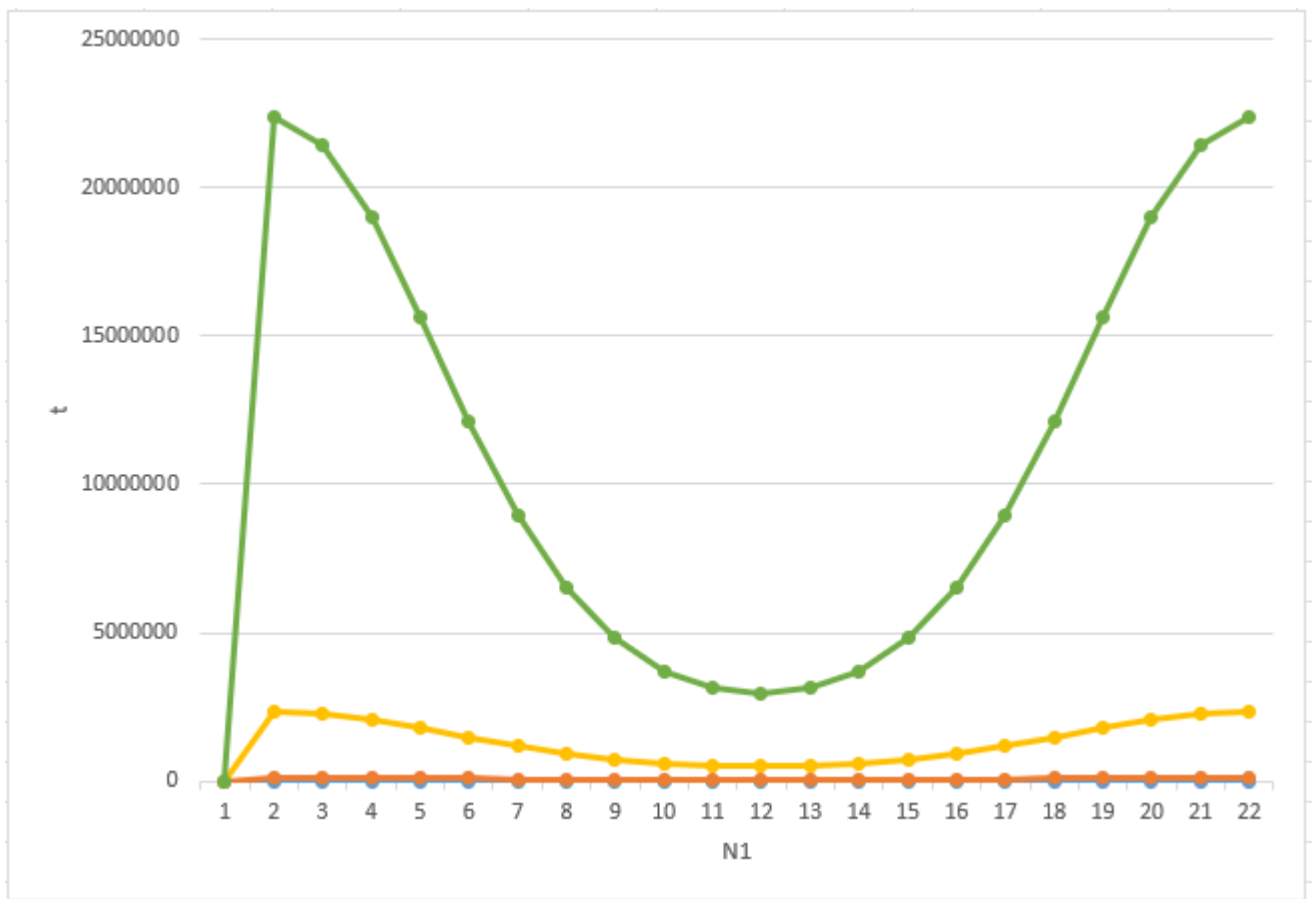

Рисунок 10. 1 - Графічне відображення результатів розрахунку

11 Висновки

У ході виконання курсової роботи було розроблено та реалізовано програмне забезпечення для моделювання та обчислення потужності $N_1(t)$ у системі з урахуванням змінних фізичних параметрів. В основі реалізації лежить математична модель, яка враховує зміну кутової швидкості та висоти рідини в залежності від часу.

Програму реалізовано мовою програмування C++ із використанням базових структур та математичних функцій. Була передбачена можливість зчитування вхідних параметрів з файлу, що забезпечує гнучкість та зручність у використанні. Результати розрахунків виводяться у файл і на екран у зручному форматі з вказанням моменту часу та відповідного значення потужності.

У процесі реалізації враховано критичні ситуації, що можуть виникнути при обчисленнях (зокрема, перевірку на коректність значень, що потрапляють під корінь, а також уникнення ділення на нуль), що свідчить про надійність програми.

Таким чином, поставлені в курсовій роботі завдання було виконано в повному обсязі. Отримані результати можуть бути використані для аналізу й оптимізації технічних систем, що залежать від змінних параметрів у часі.

12 Список використаної літератури

1. Відеокурс з програмування [Електронний ресурс] : відеоуроки. – Режим доступу:
<https://youtube.com/playlist?list=PL7vq4D0vOpQa9WaLe7btV01eixBUZ6-Ve&si=S8sTSuWjTpQPzOjT>. – Назва з екрана.
2. Методичні вказівки до курсової роботи з дисципліни «Програмування» / уклад.: В. В. Авраменко, В. О. Боровик, Н. В. Тиркусова. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 43 с.
3. Авраменко В. В. *Програмування* [Електронний ресурс] : навчальний курс / Віктор Васильович Авраменко. – Режим доступу:
<https://mix.sumdu.edu.ua/textbooks/104505/index.html>. – Назва з екрана.